

VIRUSLI KASALLIKLAR: SABABLARI, BELGILARI VA DAVOLASH USULLARI

Muallif: Nishonov Javohir Jahongir o'g'li

Alfraganus universiteti, Tibbiyot fakulteti, Davolash yo'nalishi, 3-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Virusli kasalliklar dunyo bo'ylab keng tarqalgan bo'lib, ular inson salomatligiga jiddiy xavf tug'diradi. Ushbu maqolada virusli kasalliklarning turlari, ularning kelib chiqish sabablari, klinik belgilari, diagnostikasi va davolash usullari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Shuningdek, viruslardan himoyalaniş choralari va emlashning ahamiyati ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: virus, infeksiya, immunitet, emlash, profilaktika, antiviral dorilar.

KIRISH

Virusli kasalliklar – organizmga viruslar tushishi natijasida rivojlanadigan yuqumli kasalliklardir. Viruslar hujayralarga kirib, ularning ichida ko'payib, turli organlar va tizimlarga zarar yetkazadi. Inson immun tizimi viruslarga qarshi kurashish uchun o'ziga xos immun javob shakllantiradi, biroq ba'zi viruslar immunitetdan qochish xususiyatiga ega bo'lib, uzoq muddatli yoki surunkali kasalliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

Virusli infeksiyalar nafaqat jismoniy sog'liq uchun, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik uchun ham muhim muammolarni yuzaga keltiradi. COVID-19 pandemiyasi misolida ko'rganimizdek, viruslar global miqyosda jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin.

ASOSIY QISM

1. Virusli kasalliklarning sabablari

Viruslar inson organizmiga turli yo'llar bilan tushishi mumkin:

Havo-tomchi yo'li – yo'talish, aksa urish yoki gaplashish paytida virusli zarrachalar havo orqali yuqadi (masalan, gripp, COVID-19, qizamiq).

Kontakt yo'li – virus bilan zararlangan yuzalar yoki bemor bilan bevosita aloqa qilish orqali yuqadi (masalan, gepatit A, herpes).

Oziq-ovqat va suv orqali – sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilinmasa, viruslar oshqozon-ichak traktiga tushishi mumkin (masalan, norovirus, gepatit A).

Qon orqali – in'ektsiyalar, qon quyish yoki jinsiy yo'l bilan yuqadigan viruslar mavjud (masalan, OIV, gepatit B va C).

Hasharotlar orqali – chivin, kana kabi hasharotlar virus tashuvchi bo'lishi mumkin (masalan, Denge isitmasi, Zika virusi).

2. Virusli kasalliklarning asosiy turlari va belgilari

Virusli kasalliklar turlicha shakllarda namoyon bo'lishi mumkin. Ular quyidagi asosiy guruhlariga bo'linadi:

Nafas yo'llari virusli infeksiyalari

Gripp – isitma, bosh og'rig'i, mushaklar og'rig'i, yo'tal, holsizlik.

COVID-19 – nafas olish qiyinlashuvi, isitma, quruq yo'tal, ta'm va hid bilish yo'qolishi.

Qizamiq – toshmalar, isitma, burun oqishi, yo'tal.

Ichak virusli infeksiyalari

Rotavirus – ich ketishi, qusish, suvsizlanish, qorin og'rig'i.

Norovirus – kuchli qusish, ich ketishi, ishtaha yo'qolishi.

Jigar virusli infeksiyalari

Gepatit A, B, C, D, E – terining sarg'ayishi, qorin og'rig'i, charchoq, qusish.

Asab tizimi virusli infeksiyalari

Poliomiyelit – falaj, mushaklarning holsizlanishi.

Ensefalit va meningit – bosh og'rig'i, isitma, hushyorlikning buzilishi.

Teriga ta'sir qiluvchi virusli infeksiyalar

Gerpes – lablarda yoki jinsiy a'zolarida pufakchalar paydo bo'lishi.

Chelakchechak – isitma, qichishish, qizil toshmalar.

Immunitetga zarar yetkazuvchi viruslar

OIV (Odam immunitet tanqisligi virusi) – immun tizimini zaiflashtirib, OITS (AIDS)ga olib keladi.

3. Virusli kasalliklarning diagnostikasi

Virusli kasalliklarni aniqlash uchun quyidagi usullar qo'llanadi:

PCR testi – virus DNK yoki RNK sini aniqlash uchun eng aniq usullardan biri.

Serologik testlar – qon tarkibidagi antitanalarni aniqlash orqali virus bilan infeksiyalanganlikni tasdiqlash.

Klinik simptomlar asosida diagnostika – ba'zi viruslar uchun shifokor klinik belgilarga asoslanib tashxis qo'yishi mumkin.

4. Virusli kasalliklarni davolash usullari

Ko'pchilik virusli kasalliklar uchun o'ziga xos davo mavjud emas, biroq simptomlarni yengillashtirish va immunitetni mustahkamlash choralari ko'riladi:

Antiviral dorilar – ba'zi viruslarga qarshi samarali dorilar mavjud (masalan, OIV uchun antiretroviruslar, gripp uchun oseltamivir). Simptomatik davolash – isitma tushiruvchi dorilar, yo'tal siroplari, suyuqlik iste'moli.

Immun tizimini mustahkamlash – vitamin C va D, probiotiklar, to'g'ri ovqatlanish.

5. Virusli kasalliklarning oldini olish choralari

Eng samarali profilaktika choralari quyidagilar:

Emlash – gripp, gepatit, COVID-19, qizamiq kabi viruslardan himoyalashning eng samarali usuli.

Gigiyena qoidalariga rioya qilish – qo'llarni muntazam yuvish, niqob taqish, antiseptik vositalardan foydalanish.

To'g'ri ovqatlanish va immunitetni mustahkamlash – vitaminlar va minerallarga boy mahsulotlar iste'mol qilish.

Kontaktlardan qochish – kasallangan bemorlar bilan yaqin aloqa qilmaslik.

XULOSA

Virusli kasalliklar inson organizmiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Ularning oldini olish va davolash uchun profilaktika choralari, immunitetni mustahkamlash va emlash juda muhim ahamiyatga ega. Pandemiya va epidemiyalar shuni ko'rsatadiki, virusli kasalliklar nafaqat sog'liq uchun, balki butun jamiyat uchun ham muhim muammo bo'lib qolmoqda. Shu sababli, gigiyena qoidalariga rioya qilish, sog'lom turmush tarzini olib borish va shifokor tavsiyalariga amal qilish muhim hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) – Virusli kasalliklar bo'yicha hisobotlar, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi – Infektsion kasalliklarni oldini olish protokollari, 2022.
3. "Virology Journal" – 2023-yilgi maxsus soni.
4. Centers for Disease Control and Prevention (CDC) – Viruslar va ularning oldini olish bo'yicha tavsiyalar, 2023.